

Bálványos vára – a – „Hadúr áldozóhelye”¹

A néprege szerint Bálványosvár építője egy óriás vagy tündérkirály volt. Lágy kőből emelte, amely csak később keményedett meg. Várától a Büdös-hegy tetejéig erő aranyhidat készített, hogy csodálatos szépségű tündérleányának legyen sétatéle. A tündérleány kíváncsi teremtetés volt, s egy verőfényes tavaszi reggelen leszökött a hegyek alján elterülő világba. Kettőt lépett s már le is ért Póka-halmára – Kézdivásárhely közelében –, ahol éppen szántottak-vevettek a jó időben az emberek. A tündérkisasszony megcsodálta az általa még soha nem látott lényeket s kíváncsiságából néhányat – amúgy ekéstől, ökröstől – a kötényébe vett s apja várába vitt. Megmutatta az érdekes kis „bogarakat” apjának, aki megfeddte leányát: Tedd le, bocsásd szabadon őket, mert haragjuk a mi pusztulásunkat okozhatja; ők lesznek a mi utódaink.

Bálványos várához és a többi környező székelyföldi várhoz fűződő regéket, meg a csíki székely krónika történeteit – utóbbi hamisítvány – Jókai Mór is feldolgozta Bálványosvár című regényében.

A vár neve a *bálvány* szóból ered, ami szobrot, nagy követ, határkövet jelent. A név valóban ráillik az 1041 m magas meredek hegyre, amely oszlopként magasodik a völgy fölé.

Bálványos várát először 1311-ben említi oklevél, birtokosa az Apor család. A vár alaprajzi elrendezését és helyét, valamint az 1942. évi ásátás eredményeit figyelembe véve azonban megalapozottnak látszik az az állítás, hogy már a XI. században állnia kellett. Az Olt völgyében észak–dél irányban húzódó székelyföldi védelmi rendszer része volt. Mindvégig az Apor család birtoka maradt, még a XVII. század közepén is lakták. Mivel azonban meglehetősen szűk, kényelmetlen és rosszul megközelíthető volt, a század közepe táján pusztulni hagyták s a Torján épült kastélyba költöztek. Azóta rom.

A hegy legmagasabb pontján áll a 2,1–2,3 m vastag és mai formájában mintegy 20 m magas négyzetes őregtorony romja. Hozzá csatlakozik a felszín domborulatait követő, szabálytalan, nagyjából ovális alakú falgyűrű. Ehhez dél és nyugat felől egy újabb, szintén nagyjából ovális falgyűrű kapcsolódik. Ez utóbbi erődítmény vonala a fák és a bokrok között alig követhető, a falak néhol a szikla szintjéig elpusztultak. A toronytól lejjebb a múlt század 60-as éveiben itt járt Orbán Balázs még jól megfigyelhette a ciszternát (kútnak vélte), melynek falát lapos kövekkel rakták ki. Följegyzi róla azt is, hogy a néphagyomány szerint háromszáz öl mély volt, s ebbe a kútba rejtette el az utolsó óriáskirály a háromszáz öl hosszúságú aranyláncot, amelyet egy éber kutya őriz. Ha a kútba lépnének, a kutya ugatni kezd s a lánc tovasiklik. Ha a kutya véletlenül el találna szunnyadni, akkor lehetne a láncot kivenni.

Bálványosvár múltját Orbán Balázs a székely múlt romantikus, mesés kódéba vonta, többek között a következőket írta róla: „... felhőkkel szomszédos sasfészek, melyet nem földet turkáló emberek, hanem légűrt hasító keselyűk laknak most; pedig azt hajdan emberek építék lakul az embernek, de oly emberek, kik emberi erővel óriási dolgokat létesítének, oly emberek, kik itt e sziklavárban elszigetelten, egy országosan száműzött vallásnak emelték fel tiltott oltárait s évtizedeken át nyújtának e, most időbarnított falak, menhelyet az ősök megtagadott hitének...”

A legendáknál nem kevésbé érdekes és izgalmas azonban a Székelyföld valóságos múltja sem. Az utóbbi évtizedekben derült fény a határvédelmi rendszer részleteire, a sáncvonulatokra, az őrhelyekre, a várakra, amelyeket úgy építettek föl, hogy a szomszédos erődítmények hírláncszerűen tudták jelezni egymásnak a veszélyt. Megvolt tehát a kapcsolat a várak között – ennyiben igazak a regék –, csakhogy ehhez nem kellett tündérek építette aranyhíd, legendó volt az emberi lelemény.

Dr. Csorba Csaba

¹Képét lásd a mellékleten. (Szerk.)